

โฉม “หม่อมแอนนา” ปลื้ม “พระองค์เจ้ายิ่งเยาวลักษณ์” พระราชธิดาผู้สิ้นชีพในคุกหลวง

แอนนา เลียวโนเวนส์ ในวัยสาว เมื่อครั้งที่เข้ามาเป็นครูในราชสำนักสยาม

หม่อมแอนนา หรือ แอนนา เลียวโนเวนส์ (Anna Leonowens) เป็นชื่อที่ชาวไทยจำนวนมากไม่น้อย ได้ยินแล้วสะดุ้ง เหตุมาจากบันทึกของเธอที่มีเนื้อหาคาบลูกคาบดอกอย่างมาก เรื่องราวที่ หม่อมแอนนา บอกเล่านั้นมีมากมาย โดยส่วนหนึ่งหม่อมแอนนาเล่าถึงเชื้อพระวงศ์หลายพระองค์ ที่ น่าสนใจคือ พระองค์เจ้ายิ่งเยาวลักษณ์ อรรคราชสุตา พระราชธิดาผู้สิ้นชีพในคุกหลวง

หม่อมแอนนา มีเชื้อสายลูกผสมที่เกิดในอินเดีย มีสถานะเด็กยากจน เดินทางมาถึงกรุงเทพฯ เมื่อ ค.ศ. 1862 พร้อมลูกชายวัย 6 ขวบ (บางแห่งว่า 7 ขวบ) เธอเดินทางเข้ามาเพื่อเป็นครูที่เลี้ยงใน ราชสำนักสยาม สมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 สืบเนื่องจาก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงหาครูที่เลี้ยงเพื่อสอนพระราชโอรสและพระราชธิดา ให้เตรียมตัวรับมือกับตะวันตก

ข้อเท็จจริงนอกเหนือจากเรื่องป룅แต่งแล้ว หม่อมแอนนามีโอกาสให้การศึกษากับเจ้าจอม และ พระราชโอรส-พระราชธิดา ในรัชกาลที่ 4 หม่อมแอนนาอยู่ในราชสำนักสยามนานเกือบ 5 ปี และเดินทางออกจากสยามใน ค.ศ. 1867

บันทึกของนักประวัติศาสตร์ระบุว่า เธอมีปัญหาสุขภาพ ป่วยด้วยโรคหิวาต์ 2 ครั้ง อลิซาเบธ มาฮอน ระบุว่า เธอถูกคนทำร้าย 2 ครั้งและถูกข่มขืนมากกว่า 1 ครั้ง

บันทึกความทรงจำ 2 เล่มที่หม่อมแอนนาเขียนขึ้นคือ “The English Governess at the Siamese Court” และ “The Romance of the Harem” ทำให้เธอมีชื่อเสียงกว้างไกล แต่นักประวัติศาสตร์ต่างวิเคราะห์กันว่าเนื้อหาหลายส่วนในเล่มเขียนเกินความเป็นจริง และผสมจินตนาการเพื่อสร้างสีสันในเรื่องราว

อย่างไรก็ตาม เมื่อเอ่ยถึงพระราชธิดาแล้ว หม่อมแอนนาเล่าถึง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจันทรมณฑล โสภณภควดี ซึ่งว่ากันว่า เป็นพระราชธิดาองค์โปรดของกษัตริย์ และยังเป็นนักเรียนคนโปรดของเธอ

หม่อมแอนนาเล่าถึงความน่ารักน่าเอ็นดูของพระราชธิดาองค์โปรดไว้ในหนังสือ ซึ่ง สุภัตรา ภูมิประภาส ผู้แปลหนังสือ “The English Governess at the Siamese Court” เป็นฉบับภาษาไทย โปสต์ข้อความในเฟซบุ๊กส่วนตัวว่า หม่อมแอนนาเอ่ยถึงเจ้าหญิงพระองค์นี้ว่าเป็นที่เสนาหาพระราชบิดาเป็นที่สุด ข้อความส่วนหนึ่งในโปสต์ของผู้แปลหนังสือ “The English Governess at the Siamese Court” ระบุว่า

“หม่อมแอนนา รับรู้เรื่องนี้ทั้งจากพระโอรสของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และจากโอรสเจ้าหญิงเอง และหม่อมแอนนาก็ประจักษ์ถึงความเสนาหาอาลัยอย่างที่สุดของผู้เป็นพระราชบิดาเมื่อ ‘เจ้าฟ้าหญิง’ สิ้นพระชนม์ด้วยหิวาต์โรครุนแรงในปี พ.ศ. 2406/ 1863 ในวัยเพียงแปดชันษา”

นอกเหนือจากเจ้าฟ้าจันทรมณฑลแล้ว ในหนังสือเล่มเดียวกัน หม่อมแอนนายังเล่าถึงพระองค์เจ้า ยิ่งเยาวลักษณ์ว่า เป็นนักเรียนคนแรกที่ “คิงมังกู” (รัชกาลที่ 4) จูงมือมาส่งให้เธอในวันเปิดโรงเรียนในวังหลวง และแนะนำเธอกับพระราชธิดาผู้นี้ว่า “ครูสอนภาษาอังกฤษ”

สุภัตราโปสต์ในเฟซบุ๊กส่วนตัวบรรยายว่า หม่อมแอนนาเล่าว่า คิงมังกูทรงปฏิบัติต่อพระราชธิดาองค์นี้กันอย่างอ่อนโยน และเธอเองก็ประทับใจกับผิวพรรณที่งดงาม รูปร่างอันบอบบาง กับแววตานิ่งสงบของพระองค์หญิงผู้มีวัย 10 ชันษาในขณะนั้น

ผู้แปลหนังสือ The English Governess at the Siamese Court ยังเล่าว่า แหม่มแอนนามักพูดถึงพระองค์เจ้ายิ่งเยาวลักษณ์ ซึ่งเป็นพระราชธิดาองค์ใหญ่ที่ประสูติแต่เจ้าจอมมารดาแพ และเป็นหนึ่งในพระราชธิดาไม่กี่องค์ที่พระราชบิดาโปรดให้ติดตามและกล่าวถึงอยู่เสมอในจดหมายและบันทึกของพระองค์

“นอกจากโปรดให้ตามเสด็จแล้ว ในจดหมายเหตุต่างๆ ก็มีบันทึกไว้ว่าพระองค์ยิ่งเยาวลักษณ์ยังเป็นลูกสาวที่ปรนนิบัติพิศวัตราบจนพระบิดาสวรรคต”

อย่างไรก็ตาม พระองค์เจ้ายิ่งเยาวลักษณ์ต้องอาญา “ประพฤติกการชั่วอย่างอกุศล” ด้วยลักลอบพบปะและมีสัมพันธ์กับอดีตภิกษุจนตั้งครรภ์ และคลอดลูกคาตำหนัก เหตุเกิดใน ค.ศ. 1886 (พ.ศ. 2429) ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สุภัตราอธิบายว่า พระองค์หญิงๆ ที่ได้รับการสถาปนาพระยศเป็น “พระเจ้าพี่นางเธอ พระองค์เจ้ายิ่งเยาวลักษณ์ อรรคราชสุดา” ในแผ่นดินนี้ จึงถูกลดพระยศเป็น “หม่อมยิ่ง” ถูกริบทรัพย์ ถูกนำไปจองจำ กระทั่งสิ้นชีพในปีนั้นเอง ในวัยเพียง 34 ชันษา

เนื้อหาเบื้องต้นเกี่ยวกับราชสำนักสยามจากปลายปากกาของแหม่มแอนนาที่ถูกล่ามุดลงในหนังสือ The English Governess at the Siamese Court ฉบับแปลภาษาไทยชื่อว่า “อ่านสยามตามแอนนา : การบ้านและการเมืองในราชสำนักคิงมังกู” จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มติชน

ผู้เขียน กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม

เผยแพร่ วันเสาร์ที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2566

https://www.silpa-mag.com/history/article_29054